

Barns jul – i barnkrubban och i det borgerliga hemmet

De första barnkrubborna i Stockholm startades under andra halvan av 1800-talet.

När barnens pappa var arbetslös eller sjuk och mamman måste lämna små barn för att arbeta måste situationen lösas.

Välgörenhetsföreningar samlade pengar och krubborna öppnades.

Barn vid flyttlass efter vräkning en vinter i början på 1900-talet. Malmstöm, Axel.

Barnen fick ett tryggt ställe att vara på, enkel mat, och de kläddes om i rena kläder då de var på barnkrubban. Föreståndarinnan var i bästa fall utbildad på diakonissanstalten på Ersta, men kunde vara helt utbildad. Till sin hjälp hade hon någon eller några assistenter. Någoting i stil med dagens förskola var det knappast, pedagogiska ambitioner saknades – åtminstone i barnkrubbans barndom. Jag har tittat litet närmare på två av dem, barnkrubban på Mariaberget, Maria Magdalena barnkrubba och barnkrubban i Gamla stan som finns kvar än idag i form av en modern förskola på Skomakargatan.

Julfirandet på barnkrubban kunde förstås se rätt olika ut. I arkivmaterial kan man se att det ofta är föreståndarinnan och annan personal som får en liten extra slant. Kanske fick barnen på julafton något extra i matväg men det skulle dröja innan det blev gran och klappar till barnen.

Vad hände i det mer eller mindre välbärgade borgerliga hemmet?

Julen förbereddes långt i förväg, stortvätt och städning, inköp och bakning. Pigorna sköter det mesta av praktisk art. Granen köps in och de barn som inte tillhörde de allra rikaste familjerna kunde hugga i och få en slant för att bära gran åt någon äldre person. I Claes Lundins och August Strindbergs bok om det Nya Stockholm får man veta att pappa även på julafton försvinner till arbetet även om han inte jobbar hela dagen. Julgranen kläs och några julklappar blir det. Ibland har barnen tittat ut något från leksaksbodarnas skyltfönster.

Till nöjena före jul hör att ge sig till Gamla stan på julmarknad. Kanske blir det något därifrån, men ofta är det något som ska förbereda barnen på vuxenlivet, ett dockskåp som ska fostra de små flickorna till att sköta ett stort hushåll, eller kanske något tekniskt till pojkarna. En god bok är aldrig fel, och ingen törs fnysa åt ett mjukt paket.

För de vanliga barnen, söner och döttrar till alla de inflyttade arbetarna som skulle befolka staden blev det inga dockskåp eller ångmaskiner. Om den vanliga sillen ersattes av fläsk eller rent av skinka och man fick ett par nya yllesockor var nog julen god.

Elisabeth Brenning

Artikel skriven i samband med Stadsmuseets levande kalender. Elisabeth Brenning öppnade luckan onsdag 22 december 2010.